

י י ד י ש ע

פעמטער צייטונג

דער יום אל וואָסערס... פריס אויסלאנג...

אויף דיעזע צייטונג קאָנן מאַכן יעדען טאָג... פריס אויסלאנג...

Budapest, 8. Oktober 1884. בודאפעסט מיטטוואַך יט ה'תרי"ד. זעכצענטער יאָרהאַנג. Nr. 114

דיא געהימען אנטיסעמיטען

אויס דער רייכסאסאמלייזונג פאם 4טן אקטאבער. וועגן דעם אנטיסעמיטישע אבגעאָרדעטע הא...

זען לענט, דיא רעזירונג אין דיעזע פאָרהאָבן אונטער...

דיא אנטיסעמיטענפארטייא - בעמקעט איד אויף דיא וואַרשע אָרוואַסאם - ווירד פרייליך צו אנטעררוקן...

דיא רעזירונגספארטייא קאנדידירטע בע קאנגרעס דיא פאָרשטאט פּעטיא אַלס פראָדענטען...

פון אויסען אונטער זיכט מעהר אַלס 17 מיטגלידער פאָרשטאט דיא אנטיסעמיטען זעלבסט שפּעציען פאן...

אונזערע וואַרשע 278 אבגעאָרדעטע: 202 נאכען אירע שטימען פיר טראַמאס פּעטיא, 46 שטימען זענען וואַרשע לעהר, 27 ווי א א ר ד ען...

אין לעבעראלען אבגעאָרדעטע קרייזען טראַמטע מאן זיך דאָרט דיא זיך פּיעלע אבגעאָרדעטע, דיא אבשטימונג איינע געהי...

עס פאלט אונס ניכט אים טרויע און דעם "שיאנער" פאן ענזויטער ליטווא רעכט צו זענען דיא אונס אינגארן פאן אירענע איינע וויטע...

דיא איינע זענען ליב צו אנטיסעמיטען, זיך ניכט מעהר אונס ניכט ווענער געהאָרען אַלס דיא זיך אונטערהענגענע וואַרשען דיא אבגעאָרדעטע פאם 4טן דיעזעס בעשעטען...

פאסט טרויע עס לייך זענען אונטער אנדערעס זיינע עקסעלענציען דיא אנטשאט 18 ניכט 86 אנטיסעמיטען...

דיא פּעטערדיגען לעזער ערוועקן היערויס דיא אונס אהנליכע פאָרהאָנגע וויא דיא פּעטע פראַקסענען זאמסטאט ניכט אבגעאָרדעטע קאנגרעסן...

דיא פּוהרער דער געמאסיטען אפּאָזיציאן אונטער דיא אייסגעשליסענע פארטייא האבן אין אבגעאָרדעטען געטראַפּען דיא זיא אירערע וויס קיינען פראָדענטען קאנדידאטען אונטער זעלע...

זו האבט אין שראליכעס פערהאלטניס מיט
שטאבלנסקי געפלאגען. ציינע ערוועדערט, זיא
עראנגערע זיך דארף פאלקלאמען גענייא. זיא
האבע זיך שאן ביא דער שלוספערדאנדלונג אין
רושען וואו זי ווערן אויסשארט עראנגערט. יעדאך
זיך געשאפט, דיעס צו זאגען. שפאטער האבע זיא
זיך גאנצע ווארהייט אויסגעזאגט. שטאבלנסקי-
וואלט לאזנסקי בעאנטראגט. דא ציינע ווערן
פאלשע אויסזאגע צו פעהראפטן. דעס ווערע-
נעטצט זיך פערטהוידנער דאזענבלאטט, דא מאן
ניכט וויסן אפ ציינע אין קראקוי אדער אונד ווערן
שאן ווען ווארהייט אויסגעזאגט האבע אונד ווערן
זיא אין רושען פאלש אויסזאגען. האט דער קרא-
קווער גערעכטסאך קיין רעכט זיא צו פעהראפטן.
דער גערעכטסאך בעהאלט זיך פאר, איבער דא
פעהראפטונג צו ענטשיידען. (דיא אננאבע געהרע-
דער בלאטטער, דאס דיא מעלעס זאגט)
פעהראפטע ווארדע, ענטשפאלעס ניכט דער
(ווארהייט).

אינגעוואהליכעס אינטערעסע ערענטע
דיא אויסזאגע דעס קאמפארטען גייסטליכען יאקאב
דרשוויטסקי, דער ביהודע נאך ניכט פעהראפט
ווארדען אויס. "איך מיס מיך פאר אללעס דאגענען
פערווארען", זאלטע דער גייסטליכע, "דאס איך
דען קריסטליכען זינטעטאמען פערבאטען האט
מע, ביא ווערן א דיענען. איך האבע נור דארף
געאכטעט, דאס דיעוע אהרע רעליגיאן ניכט פער-
נאכאלסטען זאללען. פאדווענט: וואן האבען
דיא פעהרשוויטען דער מיך ערפאהרען?
דרשוויטסקי: אינטעס פלעכער. דינגען קאנן איך
אלס דען מאן אהרעס פעהרשווינדענס מיט בע-
שיטמטהייט דען 4טען דעצעמבער 1881 אנגעבען
ערסט נעגען ענדע פעכער פערברייטעטע זיא דיא
נאכרעכט, אפ פראנסישע און רייטער שוואנדער
געווארדען ווארע אונד דאס דיעוער זיא דעסחאלב
ערמאדערט האטע, איך האבע דאס
אבער רייטער ניכט גלויב-
בען וואללעך, דעגן איך קאננטע
איך אלס ווערלעכען אונד אונד אונד
שאט דינגען מאן, איך האבע אפט מיט
איהם געשראכען, דעגן וואר איין
בראווער אונד גונטער נאכבאר,
אונד נאר אפט האבע איך מיך ביא איהם אים גיי-
ניערע ערקוינדט. וואן ער זינע טאכטער פער-
דראהטען וואר, איבער שטאבלנסקי בעפראנט,
ניכט דער גייסטליכע פאלגענדע אן: שטאבלנסקי
איז איך א זעמער מיט אונד איך האטע
ניע פערטרויען צו איהם. ער איז ווער זעלטען
אין דיא קורבע געגאנגען, נור נאך דעס
פעהרשוויטען דער מיך בעטע

מע ער פלייס נער אונד גינג
מאגליך זיין דיא קירכע - פרא-
ווענט: וואס וויסען איער עהרונדען פאן ניעלע
רעטער? דרשוויטען: זיא ריטטער אויס איינע
עכטע גוטע אונד בראווע פרויא:
זיא איז ארכיטואט אונד ריינליך. אויס אימטער
צו הוינע געוועסען אונד איך האבע
ניעמאלס פאזעס אריבער זיא
געהארט - ניעלע ריטטער פעריגיט זיך
מעה פאר דעס גייסטליכען אונד זאנט שלובצענד:
מיך דאנקע איהנען עהרונדען דער, דאס זיא
איך אונד מינעס מאנע אין א גוטעס געגנטס
אויסשטעללען. (דיוען סענען, זואוי דיא אים-
זאנע דעס גייסטליכען מאכטע איינען מעפען איי-
הרונק בעזאנדערס אויף דיא געשרייען, וועלכע
דער מיינגט ווארען. דאס דער גייסטליכע נור בא-
זעס איבער דיא פאמיליע ריטטער איוואנע ווער-
דע, (נאך דען אייגענען ריטטערס אונד דעסען
פרווא, נאך דען אויסזאגען שטאבלנסקי אונד
אנדערע ציינען, קאנטע מאן אין דער טראגעט-
וואס אנדערעס ניכט געהאטען. דיא אויסזאגע
דעס גייסטליכען האט אין יודישען קרייזען פריינע
אבערהאשונג, ביא דען אנטשעסען ארגערעס
אונד ניערעגעשלאגענהייט געהאנגען. -
דיא ציינע פראנטישע טראניסקא וואר יעדען
טאן אים הוינע ריטטערס, האט אבער ניע וואר-
געקאממען, דאס צווישען ריטטער אונד דער מיך
אין פעהראלטניס פארהאנדען געווען ווארע.
ציינע סאלאמען סענאפ זאנט אויס: איינעס
טאנעס זאנטע מאקעס ריטטער צו מיר: זאנע
דיינעס פאטער, ער זאלל מיך מיט דען בעשולד-
ניגען, דאס איך דיא מיך געמאדערט, ווייל וועלכע
פאן מיר איך דיא האפענען געקאממען, אין רוהע
לאסטען: ווערן איך דיא דיעוער זאנע פערקלעט
ווערע, זאן איך דיעס דיא שולד מינער פרויא.
וועלכע אויס מילדטהאטניקייט אללע בעטלער אין
מין היין געלאקט.

ציינע זנה ריעדער האט וואהרענד דער
האכצייט דער ריטטערשען טאכטער אין דער
קובע אויסגעהאלפען, מיט דער האקע גאנצע נע-
פערטהילט אונד נאך געהאנער ארכיטע דיא
האקע ריטטער דען שיאנג געווארען. ציינע ער-
קענטע אין דער איהר פארגעצייטען האקע דיע-
וועלכע וועלכע זיא ביא ריטטער בעניטצעט. (דיע-
נע האקע האט פיל צו דעס איינלעקער ריטטערס
גיינערהאנען, איך האקע וואר פארשיקטע אונד
בלויז, ריטטער וואיסטע פאן דיעוועלכען ניכט, אונד
וואר ביא דער אויפגינגען דיעוועלכען זא פער-
ווארע, דאס ער אלס ענטשיידען געווען בע-
טראכטעט ווארדע.)

אין דער געסטריגען זעצונג ווארדען דיא
זאבערשאנדיגען פעהרארט. איהרע אויסזאגען
זונד יעדאך פאן קיינער בעדייטונג. פעהרטהוידנער
האזענבלאטט שטעללע דען אמטראט, דער נע-
ריכטסאך מאגע דען קעללער ריטטערס פערואג-
ליך אין אויגענישן געהמען, אפ אין דעמוועלכען
אין מארד, דא וואו איהן שטאבלנסקי אין ווערע
עיסטען אויסזאגע אנגעגעבן האט, געשענען
קאנטע דער שטאבלנסקי וואלט אונד דער פער-
טהוידנער שטאבלנסקי ערקלארען דיעס פיר
איבערפליסטיג.

פעהרדענע נייאנרוימען.

* (ווער אונד אונד 61-ג.)
געטלעך (ג.) פאנגעמען אבענדע וואר
אין דער גאנצען שטאדט דאס געריכט פערבריי-
טעט, ווערהאויא האטע זיך ערשאסען, דיא נאכ-
ריכט ערווען זיך יעדאך אלס פאליש; דען ווער-
האויא לעבט טראגעטע דעס נאך דעס גייטעסען
שקאנדלעך ווערקליך זיינע פלביס געווען ווארע,
זיך צו ערשיפען. פאן דעס גייטעסען שטאנאג מא-
נאיער ווערהאויאס אויס דער איינלעכע בע-
זעצער איינער ערווען בוכהוקערייא, הער זא-
נעך פארא בעשראפען ווארדען. הער פארא
וועלכסט ערצאהלטע אויס דען הערנאנג אין פאל-
גענדער ווינע: ווערהאויא לאסט זיין בלאטט זייט
איינען מאנאטע ביא מיר דרוקען, געצאהלט
האט ער מיר נאך קיינען קרייזע, זאן דאס
ער מיר געגענווארט 4700 גולדען שולדעט.
אלס זוכערשטעללען האטע איהן ניכט אלס דיא
אדרעסשליפען, דיא איינער דרוקקערייא איה-
בעיהייט ווארען. אס 4טען דיעועס נאב מיר ווער-
האויא זיין עהרענזארט, דאס ער מיך אס זענען
אויבערצאלען ווערע. ער ליעס אס וועלכען מא-
נע פאפער אויף איינע טאנע ביינגען, ווארשיינ-
ליך, דאס איך נאך קיינע איהנע האבען זאלל וועל-
כע שפיטצבערייא ער נעגען מיך פאריבערזעט.
אלס איך אס 6טען דיעועס אין דיא דרוקקערייא
קאט, ערצאהלטע מאן מיר, דאס איך אדרעס-
שליפען דעס "פאנגעלענע" אויף איינע האנד-
וואגען וועגענערהט ווארדען, אין דער דרוקקערייא
וואר נאמליך אס זאגטאנא נאכמיטאג נור אין
ארכיטער אנווענער אונד דיעוער וואר דער מיי-
נעט, אונד דיא העררען, וועלכע דען שריין אפגע-
טאן איך דא שילפען גערייכטסטען, געוויס
דאס רעכט דאצו האבען, איך דאכטען אן איינע
דעכטשטאל אונד אויסטע אין דיא גראדקעיאן
דעס "פאנגעלענע", אום דאס פארנעפאללענע צו
ערצאהלען. צווייא מיינע ריטטער דיא איך דארט פאר-

דיענען!" — אונד מיט גלעהנדער האנד ערייכט ער
דען זינג אונד דרעהטען איהן, דאס דאס איינגעשניט-
טענע ווארט נאך אפען קאט, אונד באכטע עס פאר זיינע
אויגען: אונד ביינגעט וויא קאחלען און זיינע קאפען,
עס ווישט אונד בייזשעט וויא בעדענדיגסאונד אדרינגן
פלאטעליך זאח ער זיינע אונד בלוע פלאטען אויס דען
פעלונגווארדען הערשיטלאנגען אונד זיך נאך איהם הער-
דעהנען, אום איהם צו לייכטען, דאס ער דיא געהויסט-
פאללען צייכען דעס אהכעויליגען אטענעס ערקענען. אונד
ער שפראך דאס ווארט מיט לויטער שטימע, אבער עס
שלוט אלס אללגעוואלטענער האנער דיא פעלונג, אונד
האללעט זינענערהאט קראפט פארט. דארהינדער אונד
שאללענד, אלס וואללע עס דען גינגעסענען דער ערע
ערישטשען. איך דעמוועלכען מאקענע דראנג אונד אויסשערטע-
ליך קלארער ליכטלאנג אום סאבאטא, שיערענע לאהע
וואללעט אונד זאנעט ווא איינעווערט שיערעוועללען, זאנע
נען אונד שיערענע פאללען העראן אונד שיערעללען זיך אין
איהרעשראהלענעווארדען אום זיך שיערע אונד ווארדען
צו עננעלן, דענען הייסט איך דיא אבערשענע רעזיאנען דאנטע,
וואהרענד איהרע פוסע אויף דער ערע שטאנדען (*). איהר
האאר ווארען פאללען אונד הארע אויגען זאנגען,
איהר געוואנד לאנגע דער געהארהאטע, איהר אנטליכע
דיא ווארדענלעך פראכט דעס טאנע. אונד פיררענע פאל-

(*) דער לעזער מירקט וואהל, דאס דיעוע ערשיי-
נעט ניכטס וואר אלס איינע אויסגעברעט דער קראקאפטען
אונד הייסען פאנאטע סאבאטאס, וויא ער דען איך
בלאד דארף און איינע שווערע אהמאכט פערשילע.
דיענען!" — אונד מיט גלעהנדער האנד ערייכט ער
דען זינג אונד דרעהטען איהן, דאס דאס איינגעשניט-
טענע ווארט נאך אפען קאט, אונד באכטע עס פאר זיינע
אויגען: אונד ביינגעט וויא קאחלען און זיינע קאפען,
עס ווישט אונד בייזשעט וויא בעדענדיגסאונד אדרינגן
פלאטעליך זאח ער זיינע אונד בלוע פלאטען אויס דען
פעלונגווארדען הערשיטלאנגען אונד זיך נאך איהם הער-
דעהנען, אום איהם צו לייכטען, דאס ער דיא געהויסט-
פאללען צייכען דעס אהכעויליגען אטענעס ערקענען. אונד
ער שפראך דאס ווארט מיט לויטער שטימע, אבער עס
שלוט אלס אללגעוואלטענער האנער דיא פעלונג, אונד
האללעט זינענערהאט קראפט פארט. דארהינדער אונד
שאללענד, אלס וואללע עס דען גינגעסענען דער ערע
ערישטשען. איך דעמוועלכען מאקענע דראנג אונד אויסשערטע-
ליך קלארער ליכטלאנג אום סאבאטא, שיערענע לאהע
וואללעט אונד זאנעט ווא איינעווערט שיערעוועללען, זאנע
נען אונד שיערענע פאללען העראן אונד שיערעללען זיך אין
איהרעשראהלענעווארדען אום זיך שיערע אונד ווארדען
צו עננעלן, דענען הייסט איך דיא אבערשענע רעזיאנען דאנטע,
וואהרענד איהרע פוסע אויף דער ערע שטאנדען (*). איהר
האאר ווארען פאללען אונד הארע אויגען זאנגען,
איהר געוואנד לאנגע דער געהארהאטע, איהר אנטליכע
דיא ווארדענלעך פראכט דעס טאנע. אונד פיררענע פאל-

פעהרשייטונג! פלאטע מיר דאס הערן ניכט קיין אונד אונטע
דויליג. דער רעטער אווארעלס צו זיין אונד דיא ווייס-
זאנגען דיענע פראפעטען צו ערפוללען! דיא וויללסט
זיינע סאכטע ציאן פערציינגען אונד שייקען וויא איינע
ברויט, אונד זיא ווערע אויף דען טראך ערעכענען, פאן
דעס זא דען ציין געשרעצט, אלס זיא זיך פערענענען
אין איהרע אויסעליקייט: אונד מיך האסט דא צו איהרעס
ברייטינאס אונד קאניע ריעלען; הער, זאן שאפטע, דאס
איך מינע האכצייט מיט איהר האלטע אונד זיא אויטראטע!
איז אבער מינע שונדע נאך ניכט, דיא דיא מיר
בעשטימט האסט, דאס איך דיא פאקעל, דיא וועלט צו
עליכישען, אנערדען זאלל, און פערזאנע מיר טעצע נור,
דען אבנלאנג דיענע הערליכקייט צו שווען. ניכט מיר
מאכט, הער, דיא מיר שונדעט, איבער דיא ניכטע אונד
דאמאגען, איך ביטע, איך פארדערע פאן דיר, דאס דיא
מיר זיינע נענעלע ווערעט, ווערן איך זיא בענעהרע, דאס
דיא מיר געוואלט ניכט, איבער דיא מיר, וויא דיא מיר
זיא דעס פאלאטע שונדען. דיא ניכט מיר אויף אונד
דערבארע ווינע איינע זינגען אין דיא האנד געלענט: אויס
עס זיך וויקליך פאלאטעס זינגען אן וועלכען דיא הער-
שאפט איבער ניכטע אונד דאמאגען בענעהרען אויס, זאן
אפגעבארע זיך מיר. אדרעס איך זיינען אוודויליכסטען
נאמען, דען עס הספורש אויסשערענע, דער פאסט צווייא
יאהרשווענדט איבער קיינע שיערליכע ליטשע געקאממען.
— דיא הארע מיך דען, נאטט, מירן נאטט, אונד לאס מיך
ניכט צו שאנדען ווערען; דען איך האפטע אויף דיך.
איך שרייע צו דיר, הער ענצאטא, אונד שיערען דען אוי-
הייליגען נאמען אונד רופע דיינע ניכטע, דאס זיא מיר

